

УДК 657:336

Романчук К.В., к.е.н., доцент

Житомирський державний технологічний університет

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ В НАУКОВІЙ АНГЛОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗА ОБ'ЄКТАМИ ОБЛІКУ

Систематизовано та проаналізовано підходи до сутності та складові фінансових ресурсів в науковій англійській літературі, визначено зв'язок фінансових ресурсів з об'єктами бухгалтерського обліку

Ключові слова: фінансові ресурси, грошові кошти, фінансові інвестиції

Romanchuk K.

FINANCIAL RESOURCES IN SCIENTIFIC ENGLISH LITERATURE: SYSTEMATIZATION BY ACCOUNTING OBJECTS

Approaches to interpreting the essence and components of financial resources in scientific English literature have been systematized and analyzed as well as their connection with accounting objects has been determined

Key words: financial resources, cash, financial investment

Романчук Е.В.

ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ В НАУЧНОЙ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ: СИСТЕМАТИЗАЦИЯ ПО ОБЪЕКТАМ УЧЕТА

Систематизированы и проанализированы подходы к трактованию сущности и составляющие финансовых ресурсов в научной англоязычной литературе, определена их связь с объектами бухгалтерского учета

Ключевые слова: финансовые ресурсы, денежные средства, финансовые инвестиции

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні економіка має якісно новий характер. Якщо раніше економічні агенти одержували прибутки переважно в результаті виробництва та торгівлі, то сьогодні багато з них працює на ринках капіталу, де в обігу перебувають фінансові ресурси, які виступають головним елементом функціонування даних ринків. У зв'язку з цим виключно важливим є питання уточнення сутності та складу фінансових ресурсів, з огляду на важливість наявності оперативної та достовірної інформації про фінансові ресурси у економічних агентів для ефективного управління даним об'єктом. Якісне вирішення окресленого проблемного питання неможливе без дослідження наукових надбань вчених різних країн.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. За період 1999–2010 рр. за проблематикою фінансових ресурсів в Україні захищено 56 [1] дисертацій економічного, юридичного напрямку, а також з наук державного управління. Починаючи з дев'яностих років, опубліковано більше двохсот англomовних наукових робіт [2], в яких певною мірою піднімалися проблемні питання щодо фінансових ресурсів. Наявність значного наукового доробку не свідчить про повну вичерпність існуючої проблеми, швидше навпаки, підтверджує її актуальність, складність та комплексність і потребує подальших наукових розробок.

Цілі статті. Метою дослідження є уточнення підходів до трактування сутності поняття «фінансові ресурси» в англomовній науковій літературі, визначення його складових та їх систематизація за об'єктами бухгалтерського обліку.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні поняття «фінансові ресурси» є досить вживаним у різних сферах економічної науки (лише за спеціальностями 08.06.04 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит та 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) за період 2001–2011 рр. захищено 5 [3] дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, присвячених проблемам бухгалтерського обліку, аналізу та контролю фінансових ресурсів). Однак трактування поняття «фінансові ресурси» та визначення дослідниками складових фінансових ресурсів неоднозначне. Це призводить до відсутності якісного, достовірного та повного інформаційного забезпечення операцій з фінансовими ресурсами. Отже, коли мова заходить про надання релевантної інформації про фінансові ресурси управлінському персоналу для прийняття рішень, для бухгалтера не представляється можливим задовольнити сформовані інформаційні запити управлінського персоналу, оскільки існують розбіжності у трактуванні поняття «фінансові ресурси», а також у визначенні складових елементів.

Множина складових фінансових ресурсів пояснюється наявністю різних підходів до трактування їх сутності, які в найбільш загальному вигляді можуть бути згруповані наступним чином: фінансові ресурси – це: 1) грошові кошти; 2) фінансові активи; 3) грошові доходи; 4) фонди грошових коштів (грошові фонди); 5) матеріальна основа фінансів; 6) грошові накопичення; 7) доходи і надходження.

Ситуація щодо трактування поняття «фінансові ресурси» та визначення його складових представниками англomовної наукової

спільноти відрізняється від описаної вище несуттєво. Аналіз англomовних наукових робіт дає підстави стверджувати про неоднозначність використання поняття «фінансові ресурси». Зазначене поняття вживається не тільки на різних рівнях функціонування (розглядаються фінансові ресурси держав, суб'єктів господарювання та домашніх господарств), але й часто застосовується для позначення різних об'єктів. А англomовній літературі поняття «фінансові ресурси» використовується відносно давно. Доказом цього є стаття Гарберта Коркіша (Korkisch) 1924 р. «The Financial Resources of Social Insurance» [11] (фінансові ресурси соціального страхування), в якій автор висвітлює питання розподілу фінансових ресурсів між державою, роботодавцем та працівником, можливі шляхи збільшення їх кількості, відрахування від заробітної плати.

Варто відзначити, що, на відміну від вітчизняної практики використання поняття «фінансові ресурси», в англomовній літературі воно досить часто вживається в соціальній сфері, а не лише у фінансовій. Так, наприклад, колектив авторів у складі М.В. Леонезіо (Leonesio), Д.Р. Вагена (Vaughan) та Б. Віксона (Wixon) [17] використовують поняття «фінансові ресурси» для окреслення проблеми зменшення державного фінансування «ранніх» пенсіонерів і наслідків, що з цього випливають. Пов'язує поняття «фінансові ресурси» із соціальною сферою і К. Кейсей (Casey) [5], розглядаючи проблеми доступу до фінансових ресурсів незабезпечених верств населення та малих підприємств.

З сукупності досліджених літературних джерел найбільше уваги безпосередньо фінансовим ресурсам як об'єкта присвятили Дж. Каллін (Cullen) та М. Бродбент (Broadbent) [15], розглядаючи їх з управлінської точки зору. Г.Ж. Джін (Jin) та А. Валей (Whalley) [9] зосередили увагу на залежності між розповсюдженням інформації та кількістю необхідних фінансових ресурсів на прикладі американських коледжів. Розглядаючи природні ресурси, Е. Ньюмаєр (Neumayer) [8] використовує поняття фінансових ресурсів для окреслення залежності обмеженості економічних активів в світі і проблем збереження природного капіталу.

Як у національній обліковій практиці, так і у обліковій практиці англomовних країн поняття «фінансові ресурси» (financialresources) не використовують. Однак спостерігається неоднозначність його трактування та визначення складових, що призводить до неможливості чітко окреслити об'єкти бухгалтерського обліку, інформація про які в сукупності може бути використана для характеристики стану фінансових ресурсів.

Б. Браєрс (Briers), С. Девайт (Dewitte) та Л. Ворлоп (Warlop) [4] ідентифікують фінансові ресурси як грошові кошти. Зазначені автори визначають пряму залежність між прагненням людей до грошей та до їжі,

підтверджуючи свою теорію трьома експериментами. В. Бланко-Мазагатос (Blanco-Mazagatos), І. Кведедо-Пенте (Quevedo-Puente), Л.А. Кастріло (Castrillo) [23] та Дж. К. Левіс (Lewis) [12] розглядають фінансові ресурси як грошові кошти домогосподарств.

З інвестиціями фінансові ресурси ототожнюють М. В. Дж. Маула (Maula) та Дж Харсті (Hursti) [16], які звертають увагу на зростання кількості фірм, що розміщують первинні акції на зарубіжних ринках, щоб обійти національні обмеження в доступності капіталу та забезпечити вихід для своїх інвесторів.

К.В. Лі (Li) [14], розглядаючи фінансові ресурси Китаю, включає до їх складу два елементи: капітал та фінансові інвестиції. При цьому, аналізуючи ситуацію в Китаї, автор приходиться до висновку, що серед джерел фінансування ефективнішими є прямі іноземні інвестиції, ніж державне фінансування.

Отже, в результаті аналізу наукової англомовної літератури з питань фінансових ресурсів, можна стверджувати, що єдиного підходу до сутності фінансових ресурсів не сформовано. З сукупності об'єктів бухгалтерського обліку до складу фінансових ресурсів дослідниками віднесено грошові кошти (cash), еквіваленти грошових коштів (cash equivalents), фінансові інвестиції (marketable securities), тобто цінні папери, що обертаються на ринку, а також короткострокові (тимчасові) інвестиції (temporary investments). У зв'язку з вищевикладеним доцільно дослідити стан наукових досліджень в англомовній літературі щодо зазначених об'єктів бухгалтерського обліку, які віднесено дослідниками до складу фінансових ресурсів.

Наприклад, канадський вчений Д. К'есо (Kieso) досить детально зупиняється на питаннях обліку, контролю та управління усіма складовими фінансових ресурсів. Зокрема, щодо контролю грошових коштів він виділяє три особливих ознаки грошових коштів, які зумовлюють і водночас ускладнюють контроль за ними [13, с. 32]:

- 1) грошові кошти беруть участь у дуже великій різновидності операцій;
- 2) грошові кошти – це єдиний актив, що готовий в будь-який момент часу бути перетвореним в інший актив;
- 3) сума наявних грошових коштів на підприємстві в кожен момент часу має бути не занадто малою, але і не занадто великою.

Розглядаючи грошові кошти, Р. Германсон (Hermanson) окремо наголошує, що будь-які строкові депозити не мають розглядатись на підприємстві як кошти, а повинні бути віднесені або до короткострокових фінансових інвестицій, або взагалі мають бути віднесені до складу необоротних активів, залежно від терміна погашення [10, с. 510].

Думка П. Деноса (Danos) дещо суперечить вищенаведеному. Зокрема, автор зазначає, що грошові кошти в бухгалтерському обліку включають не тільки купюри і монети, а й кошти на депозитах в банку або на чекових рахунках [6, с. 333].

В ході аналізу англomовних джерел виявлено, що в англomовних країнах практикується досить цікавий облік коштів в касі. Так, у кожній компанії є постійні поточні витрати, які вона здійснює за рахунок коштів з каси (витрати на бензин, поштові марки, канцелярію тощо). Для таких цілей на підприємствах створюють спеціальні так звані «фонди дрібної готівки» (petty cash funds), за якими закріплюється відповідальна особа. Через певні проміжки часу ці фонди поповнюються до досягнення ними фіксованої суми. Видачу грошових коштів документують ваучером із зазначенням дати, суми та назви витрат. Для звірки співставляють залишок готівкових коштів і суму ваучера, що повинно дорівнювати фіксованій величині «фонду дрібної готівки». Якщо при цьому виявлені розходження, то їх відображають на рахунку «Недостача-надлишок грошових коштів».

Слід зауважити, що бухгалтерський облік таких операцій в США та Великобританії має певні відмінності. Так, в американських джерелах зазначається, що видачу коштів з «фонду дрібної готівки» не відображають в обліку. Лише після його вичерпання або на певну дату відповідальна особа складає звіт про витрачання коштів, при цьому дебетується рахунок відповідних витрат і кредитується рахунок грошових коштів [19]. Натомість у британських джерелах зазначається, що при видачі коштів з фонду дрібної каси здійснюється запис: дебет рахунків відповідних витрат кредит рахунку «фонд дрібної готівки». А при його поповненні: дебет рахунку «фонд дрібної готівки» кредит рахунку грошових коштів [7].

Щодо еквівалентів грошових коштів, то К'есо визначає їх як короткострокові високоліквідні інвестиції, які мають відповідати двом наступним вимогам: вони готові бути перетвореними у визначену суму коштів, і дата їх погашення є дуже близькою, що мінімізує ризик зміни їх вартості [13, с. 532]. Таке визначення цілком відповідає українській практиці.

На проблемах відображення інформації про фінансові ресурси зупиняється О. Ослон (Oslon [18]). Автор відслідковує можливі операції з грошовими коштами та за допомогою поетапного аналізу облікових дій визначає їх кінцевий вплив на звітність. Основною пропозицією О. Ослона є стандартизація звіту про рух грошових коштів, оскільки він довів, що різноманітність підходів до висвітлення даної інформації дає змогу підприємствам розкривати у звітності ту інформацію, яка їм вигідна, а не

ту, яка є об'єктивною. На існування подібної проблеми вказує і К'есо, зазначаючи, що грошові кошти та їх еквіваленти часто відображаються компаніями у звітності однією сумою. Наведена проблема характерна для англо-американської моделі, де компанії самостійно приймають рішення щодо рівня деталізації та структури звітності, що відрізняє їх від вітчизняної практики, запозиченої в континентальній моделі бухгалтерського обліку.

Щодо короткострокових фінансових інвестицій, К'есо виділяє дві основні ознаки, які дозволяють віднести активи до фінансових інвестицій [13, с. 469]:

1) це мають бути ринкові цінні папери (мається на увазі вільне обертання на ринку);

2) управлінський персонал має бути зацікавлений у їх перетворенні на грошові кошти в межах одного року або операційного циклу (що є коротшим).

Такі вимоги не зовсім ідентичні українським, хоча і мають спільну основу. Слід зазначити, що умови функціонування фінансових інвестицій в Україні та на заході значно різняться рівнем розвитку фондового ринку. Це унеможливує однаковий підхід до них.

Висновки. Проведений огляд наукової англомовної літератури з проблем фінансових ресурсів дає змогу зробити висновок, що як у вітчизняній, так і в закордонній практиці, незважаючи на широке використання протягом тривалого часу поняття “фінансові ресурси”, існує ряд невирішених питань щодо його трактування та визначення складових.

У складі фінансових ресурсів переважно виділяють грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції. Одним з недоліків, на який звертають увагу науковці, є синтезований характер представлення інформації про фінансові ресурси у звітності, удосконалення інформаційного наповнення показників якої в частині розкриття інформації про фінансові ресурси становить перспективний напрям досліджень.

1. За даними інформаційної бази Житомирської наукової бухгалтерської школи станом на 01.12.2011 р.
2. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldcat.org/search?q=ti%3Afinancial+resources&fq=yr%3A1991..2012+%3E+%3E+mt%3Adeg+%3E+ln%3Aeng&qt=advanced&dblist=638>.
3. Відповідно до даних системи каталогів авторефератів та дисертацій Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>
4. Briers Barbara Money: On the Fungibility of Financial and Caloric Resources / Barbara Briers, Siegfried Dewitte, Luk Warlop Hungryfor. – 2006 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=880011.

5. Colleen Casey Low-Wealth, Minority Enterprises and Access to Financial Resources for Start up Activities: Do Connections Matter? – 2011. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1767183.
6. Danos Paul Introduction to financial accounting / Paul Danos, Eugene A. – 2nd ed. – 657 p.
7. Edmonds Thomas P. Fundamental and managerial accounting concepts / Thomas P. Edmonds, 2007. – 685 p.
8. Eric Neumayer Preserving Natural Capital in a World of Uncertainty and Scarce Financial Resources – 2010 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=114992.
9. Ginger Zhe Jin The Power of Information: How Do U.S. News Rankings Affect the Financial Resources of Public Colleges? / Ginger Zhe Jin, Alex Whalley. – 2007 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=963194.
10. Hermanson Roger H. Financial accounting: a business perspective / Roger H. Hermanson, James Don Edwards. – 6th ed., 1995. – dc 20. – 657 p.
11. Hubert Korkisch The Financial Resources of Social Insurance International labour review / Hubert Korkisch. – 1924 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.worldcat.org/title/financial-resources-of-social-insurance/oclc/489662599&referer=brief_results.
12. Joan Koonce Lewis Effect of Financial Resources and Credit Savings Behavior of Low-Income Families [Электронный ресурс] / Joan Koonce. – 2003. – Режим доступа: http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=7968.
13. Kieso Donald E. Intermediate accounting / prepared by V. Bruce Irvine, W. Harold Silvestr, Nicola M. Young. – 5th Canadian ed., 1997. – 674 p.
14. Kui-Wai Li China's Capital and Productivity Measurement Using Financial Resources. – 2003 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=382400.
15. Managing Financial Resources, Third Edition (CMI Diploma in Management Series) Mick Broadbent John Cullen // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.amazon.com/dp/0750657553/ref=rd_r_ext_tmb#reader_0750657553.
16. Markku V.J. Maula Acquiring Financial Resources from Foreign Equity Capital Markets: An Examination of Factors Influencing Foreign Initial Public Offerings / Markku V.J. Maula, Jani Hursti. – 2008. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1246139.
17. Michael V. Leonesio Increasing the Early Retirement Age Under Social Security: Health, Work, and Financial Resources / Michael V. Leonesio, Denton R. Vaughan, Bernard Wixon. – 2003 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=555627.
18. Oslov Olov A note on the problem to report about cash flows under a regime of accrual accounting / Olov Oslov / General accounting theory // International conference. – Cracow: University of economics. – 2003. – P. 331–343.
19. Skousen I. Financial accounting. Accounting concepts and applications. / I. Skousen, K. Fred, K. Skousen. – 7th ed., 1998. – 657 p.
20. Virginia Blanco-Mazagatos The Trade-Off between Financial Resources and Agency Costs in the Family Business: An Exploratory Study / Virginia Blanco-Mazagatos, Esther De Quevedo-Puente, Luis A. Castrillo. – 2007 // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1004911.